

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

340

Vragen van de leden **Nijboer** en **Jan Vos** (beiden PvdA) aan de Minister van Financiën en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu over *fossiele reserves die mogelijk zullen moeten worden afgeschreven* (ingezonden 23 september 2015).

Antwoord van Minister **Dijsselbloem** (Financiën) de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (ontvangen 19 oktober 2015)

Vraag 1

Bent u op de hoogte van de berichtgeving over fossiele reserves die mogelijk zullen moeten worden afgeschreven, ook wel omschreven als «stranded assets» in een «carbon bubble»?¹

Antwoord 1

Ja, ik ben op de hoogte van deze berichtgeving.

Vraag 2

Deelt u de mening dat een bindend klimaatakkoord in Parijs er toe zou kunnen leiden dat energie- en grondstofbedrijven ingrijpend afgewaardeerd zouden moeten worden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wel?

Antwoord 2

Het is mijns inziens voorbarig om vooruit te lopen op de uitkomsten van en effecten op energie- en grondstofbedrijven van een eventueel klimaatakkoord in Parijs.

Vraag 3 en 4

Klopt het dat zakenbank Citigroup de af te schrijven reserves waardeert op 100.000 miljard dollar? Waarop baseert Citigroup dit zeer hoge bedrag? Klopt het dat dit gegeven moeilijk te rijmen is met de efficiënte markthypothese, waarin alle beschikbare informatie in de markt reeds is ingeprijsd in de beurskoers? Of ziet de «markt», ofwel de beleggers, dit helemaal verkeerd?

¹ Het Financieele Dagblad, 19 september 2015, «Moeten we de fossiele reserves beschouwen als stranded assets?»

Antwoord 3 en 4

In het rapport «Energy Darwinism II» stelt Citigroup dat sommige studies suggereren dat wereldwijd 33% van de oliereserves, 50% van het aardgas en ruim 80% van de kolenreserves in de grond zal moeten blijven om binnen de 2 graden opwarming te blijven. Op basis hiervan schat Citigroup dat de waarde van niet te verbranden reserves in de periode tot 2050 meer dan 100.000 miljard dollar zou kunnen bedragen.

Er is nog veel discussie over het concept «carbon bubble» en de daarbij behorende risico's. Bovendien leven er verschillende verwachtingen over de rol van fossiele brandstoffen in de toekomst. Dit leidt ertoe dat onder beleggers verschillende ideeën bestaan over de wijze waarop klimaatrisico's ingeprijsd moeten worden.

Vraag 5 en 6

Klopt het dat de Bank of England, de Financial Stability Board en De Nederlandsche Bank (DNB) de mogelijke gevolgen van de carbon bubble onderzoeken? Bent u bereid om DNB een soortgelijk onderzoek uit te laten voeren?

Kunt u de Kamer informeren over de uitkomsten van deze onderzoeken?

Antwoord 5 en 6

De Bank of England (BoE) heeft recent een onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van klimaatverandering voor de Britse verzekeringssector. Dit onderzoek is op 29 september jl. gepubliceerd.² Uit het onderzoek komt naar voren dat de voornaamste risico's van klimaatverandering voor de verzekeringssector zijn: (i) fysieke schade als gevolg van klimaatverandering; (ii) transitierisico's door de versnelde afwaardering van carbonintensieve bezittingen en; (iii) aansprakelijkheidsrisico's van partijen die verantwoordelijk worden gehouden voor klimaatverandering.

Ook de Financial Stability Board (FSB) heeft het onderwerp op haar agenda gezet. Op 24 september jl. organiseerde de FSB op verzoek van de G20 een conferentie over klimaatverandering en financiële stabiliteit. De FSB zal de G20 informeren over mogelijke vervolgstappen die de FSB onderneemt.³ Mark Carney, de voorzitter van de FSB, heeft in dit kader geopperd dat meer en betere transparantie over klimaatrisico's door private partijen wenselijk is, zodat de markt de aard van de risico's beter kan inschatten. Op dit moment bestaan er meerdere klimaatstandaarden en verdere standaardisatie lijkt dan ook wenselijk. Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen (AFB) op 1 oktober jl. is toegezegd dat de Kamer t.z.t. geïnformeerd zal worden over de resultaten die uit het FSB proces komen.

De Kamer is eerder al geïnformeerd over de werkzaamheden die De Nederlandsche Bank (DNB) verricht op het terrein van klimaatrisico's en financiële stabiliteit.⁴ Tijdens de AFB van 1 oktober jl. is tevens toegezegd dat DNB verzocht zal worden om in het licht van een recente speech van Mark Carney⁵ en de plannen van de FSB, in brede zin te kijken naar de risico's van klimaatverandering voor de financiële sector. DNB streeft ernaar deze analyse begin volgend jaar gereed te hebben.

Vraag 7

Wat zouden mogelijke gevolgen kunnen zijn van de carbon bubble voor de jaarverslaggeving? Moet daarbij gedacht worden aan een uitbreiding van de risicoparagraaf in het jaarverslag, waarin de gevolgen van het klimaatbeleid worden ingeschat?

Antwoord 7

Op grond van artikel 2:391 BW moet een rechtspersoon in het jaarverslag een beschrijving geven van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee de rechtspersoon wordt geconfronteerd. De voorschriften over het jaarverslag in het BW zijn gebaseerd op Europese regelgeving over de jaarrekening. Deze

² Zie: <http://www.bankofengland.co.uk/prd/Documents/supervision/activities/pradefra0915.pdf>

³ Zie: <http://www.financialstabilityboard.org/2015/09/meeting-of-the-financial-stability-board-in-london-on-25-september/>

⁴ Zie: Kamerstukken II, 2014–15, 32 013, nr. 2163 en Kamerstukken II, 2013–14, 32 013, nr. 84.

⁵ «Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability», speech gegeven op 29 september jl. bij Lloyd's Londen.

regels zijn recent aangepast door de EU richtlijn jaarrekening (richtlijn 2013/34/EU, vgl. Kamerstukken 34 176). Deze richtlijn bevat geen wijzigingen in de regels over de risicoparagraaf in het jaarverslag. Wel zullen grote organisaties van openbaar belang (beursvennootschappen, banken en verzekeraars) met meer dan 500 werknemers op basis van de EU richtlijn over de bekendmaking van niet-financiële informatie (richtlijn 2014/95/EU) dienen te rapporteren over hun beleid ten aanzien van, onder andere, milieuaangelegenheden. Deze richtlijn dient uiterlijk 6 december 2016 in nationale regelgeving te zijn omgezet.

De Nederlandse *corporate governance code* voor beursvennootschappen heeft verschillende *best practice* bepalingen die zien op risicoverslaggeving. Op basis van *best practice* bepaling II.1.4 geeft het bestuur in het jaarverslag bijvoorbeeld een beschrijving van de voornaamste risico's gerelateerd aan de strategie van het bedrijf. Voor de volledigheid merk ik op dat de Monitoring Commissie Corporate Governance Code is begonnen met de actualisering van de Nederlandse *corporate governance code*.

De jaarverslaggevingregelgeving *incorporate governance code* stellen dus al voorschriften aan de rapportage van risico's en deze kunnen ook gerelateerd zijn aan het klimaat. Zoals hiervoor aangegeven is de voorzitter van de FSB voornemens een initiatief op te starten om te komen tot verdere standaardisatie van klimaatstandaarden, zodat de markt de aard van de risico's beter kan inschatten.

Vraag 8

Waarom vinden sommige aandeelhouders van Chevron dat een lagere winstverwachting door stranded assets zou moeten leiden tot een hogere dividenduitkering? Een lagere winst leidt toch juist tot lagere dividenduitkeringen?

Antwoord 8

De zaak Chevron is een goed voorbeeld van een situatie waarin investeerders op basis van de nu beschikbare analyses met elkaar van mening kunnen verschillen. Deze kleine groep aandeelhouders is klaarblijkelijk van mening dat Chevron zonder koerswijziging minder geld waard is. Chevron zou volgens deze aandeelhouders beter dividend kunnen uitkeren dan het huidige bedrijfsmodel continueren of uitbreiden.